EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 19.2.2024.
COM(2024) 72 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Direktīvas 2014/55/ES ietekmi uz iekšējo tirgu un elektronisko rēķinu ieviešanu publiskajā iepirkumā

{SWD(2024) 39 final} - {SWD(2024) 40 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Direktīvas 2014/55/ES ietekmi uz iekšējo tirgu un elektronisko rēķinu ieviešanu publiskajā iepirkumā

IEVADS

Šajā ziņojumā analizēts, kādu ietekmi Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Direktīva 2014/55/ES par elektroniskajiem rēķiniem publiskā iepirkuma procedūrās atstāj uz iekšējo tirgu un e-rēķinu ieviešanu Eiropas Savienībā. Tā pamatā ir galvenokārt Eiropas Komisijas ("Komisija") veiktās šā tiesību akta izvērtēšanas rezultāti[1].

Direktīvas par elektroniskajiem rēķiniem publiskā iepirkuma procedūrās ("direktīva")[2] mērķis bija uzlabot iekšējā tirgus darbību, saskaņojot elektronisko rēķinu noteikumus publiskajā sektorā Eiropas Savienībā, kā arī samazinot pārrobežu publiskā iepirkuma šķēršļus, ko rada nepietiekama sadarbspēja e-rēķinu jomā dažādu valstu juridisko prasību un sistēmu dēļ. Turklāt direktīvas mērķis bija arī nodrošināt plašu saskaņotu e-rēķinu ieviešanu, izmantojot vienotu e-rēķinu Eiropas standartu, kas bija būtisks direktīvas mērķu sasniegšanā.

Komisija ir vākusi datus un apspriedusies ar dažādu kategoriju ieinteresētajām personām. Komisija ir arī pasūtījusi ārēju pētījumu ar mērķi analizēt direktīvas īstenošanu un izvērtēt tās darbību. Pamatojoties uz šīm darbībām, direktīva tika izvērtēta 2023. gadā. Tika vākti un analizēti dati no sekundāriem avotiem, ieskaitot statistikas datus, normatīvos dokumentus, ziņojumus un pētījumus. Pētījumi uz vietas ietvēra uzaicinājumu sniegt atsauksmes, kā arī mērķorientētas apspriešanās pasākumus, veicot apsekojumus un intervijas ar dažādām ieinteresēto personu grupām, to vidū valstu iestādēm, maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), lieliem uzņēmumiem, e-rēķinu pakalpojumu un risinājumu sniedzējiem, uzņēmumu resursu plānošanas[3] (*ERP*) pakalpojumu sniedzējiem un galvenajām profesionālajām apvienībām, kas darbojas šajā nozarē, piemēram, *OpenPeppol* un *Global Exchange Network Association* (*GENA*), kas agrāk tika dēvēta par Eiropas e-rēķinu pakalpojumu sniedzēju asociāciju (*EESPA*). Tika veikti arī gadījumu pētījumi par izlasē iekļautām valstīm, kas tika izmantoti par informācijas avotu.

Šis ziņojums atbilst direktīvas 12. pantam, kurā noteikts, ka Komisijai trijos gados pēc transponēšanas termiņa, kurš noteikts centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošām iestādēm, t. i., 2020. gada aprīlī, ir jāpārskata šīs direktīvas ietekme uz iekšējo tirgu un elektronisko rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās.

ZIŅOJUMA KONTEKSTS UN PAMATINFORMĀCIJA

Direktīva ir ietverta turpmākajos pasākumos saistībā ar Komisijas 2012. gada e-iepirkuma stratēģiju[4], kuras mērķis ir modernizēt publisko iepirkumu un veicināt publiskās pārvaldes digitalizāciju Eiropas Savienībā.

---

[1] SWD(2024) 39.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/55/ES (2014. gada 16. aprīlis) par elektroniskajiem rēķiniem publiskā iepirkuma procedūrās (OV L 133, 6.5.2014.); https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0055.

[3] Uzņēmuma resursu plānošana ir uzņēmējdarbības procesu vadības programmatūra, kas organizācijai dod iespēju izmantot integrētu lietojumprogrammu sistēmu, lai pārvaldītu uzņēmējdarbību un automatizētu daudzas administratīvās funkcijas, piemēram, iepirkumu procedūras, ražošanu, tehnoloģijas, grāmatvedības un atbalsta pakalpojumus un cilvēkresursus.

[4] COM/2012/0179 final, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "E-iepirkuma stratēģija"; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=COM:2012:0179:FIN.

2010. gada Digitālajā programmā Eiropai[5] Komisija atzina, ka elektronisko rēķinu potenciāls ir būtisks digitālās ekonomikas veicinātājs un digitālā vienotā tirgus sekmēšanas līdzeklis. 2010. gadā ES e-rēķinu politika tika veicināta ar paziņojumu "Elektronisko rēķinu Eiropai sniegtie ieguvumi"[6], atbalstot e-rēķinu ieviešanu un standarta izstrādi. Tomēr pēc diviem gadiem situācija e-rēķinu sagatavošanā ES publiskā iepirkuma procedūrās nebija būtiski mainījusies. Tādēļ Eiropas Parlaments 2012. gada aprīļa rezolūcijā aicināja noteikt, ka līdz 2016. gadam e-rēķinu sagatavošanai publiskā iepirkuma procedūrās jākļūst obligātai, turpretim dalībvalstis Konkurētspējas padomes neoficiālajā sanāksmē 2012. gada februārī un Eiropadomes 2012. gada jūnija sanāksmes secinājumos[7] aicināja noteikt e-rēķinu ieviešanas pasākumus.

Tā rezultātā tika veikts 2013. gada ietekmes novērtējums, kurš ir pievienots direktīvas priekšlikumam un kurā tika pētīta e-rēķinu ieviešanas un sadarbspējas veicināšanas ietekme uz publiskā iepirkuma procedūrām. Tolaik e-rēķini ES tika sagatavoti 4–15 procentos rēķinu izrakstīšanas procedūru un tas radīja īpašas problēmas gan MVU, gan lieliem uzņēmumiem sadarbspējas trūkuma dēļ.

E-rēķini privātajā sektorā tika ieviesti XX gadsimta 80. gados, izmantojot elektroniskās datu apmaiņas (*EDI*) sistēmas, lai standartizētu elektroniskos sakarus starp tirdzniecības partneriem. *EDI* galvenokārt tika izmantota tādās nozarēs kā autobūve, mazumtirdzniecība un loģistika. Kopš 2005. gada dažas dalībvalstis ir sākušas noteikt pienākumu piegādātājiem, kuri strādā ar publiskā sektora iestādēm, izmantot īpašus valsts e-rēķinu formātus un ievērot attiecīgas juridiskās prasības. Šie formāti nebija sadarbspējīgi, un tādēļ pārrobežu tirdzniecībā piegādātājiem nācās ievērot atšķirīgus noteikumus.

Kopš 2007. gada Eiropas Savienība atbalsta projektus, kuru mērķis ir saskaņot publiskā iepirkuma procesus, citastarp e-rēķinu sagatavošanu. 2008. gadā 18 valdības aģentūras 11 dalībvalstīs, pamatojoties uz Eiropas Standartizācijas komitejas (*CEN*) darbu, sāka ES finansētu Eiropas publiskā iepirkuma tiešsaistes projektu (*Peppol*) ar mērķi atvieglot pārrobežu e-iepirkumu. Tajā tika nodrošināts tehnisko specifikāciju kopums, ko var ieviest pastāvošos e-iepirkuma risinājumos, lai tos padarītu sadarbspējīgus, kā arī tika izveidots piekļuves punktu tīkls elektronisko rēķinu un citu dokumentu apmaiņai. 2012. gadā grupa dalībvalstu izveidoja apvienību *OpenPeppol* ar mērķi nodrošināt minētā projekta rezultātu ilgtspēju. Kopš tā laika tās biedru kopiena un tīkls ir ievērojami palielinājušies[8].

DIREKTĪVAS TRANSPONĒŠANA UN ĪSTENOŠANA

Direktīva tika pieņemta 2014. gada aprīlī ar vispārēju mērķi uzlabot iekšējā tirgus darbību, mazinot šķēršļus pārrobežu publiskajā iepirkumā, kurus rada e-rēķinu kontekstā valstīs piemēroto juridisko prasību un standartu nepietiekama sadarbspēja.

Papildus šim vispārīgajam mērķim direktīvai bija divi īpaši mērķi: i) samazināt sarežģītību un uzlabot juridisko skaidrību un noteiktību uzņēmējiem, dodot iespēju uzņēmumiem sūtīt rēķinus, ievērojot tiem zināmus un plaši atzītus standartus; ii) pazemināt darbības izmaksas uzņēmējiem, kuri piedalās pārrobežu publiskajā iepirkumā (piem., izmaksas, kas rodas,

[5] COM(2010) 245 galīgā redakcija, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Digitālā programma Eiropai", 19.5.2010.; https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LV:PDF.
[6] COM(2010) 712 final, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Elektronisko rēķinu Eiropai sniegtie ieguvumi", 2.12.2010.; https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0712:FIN:lv:PDF.
[7] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-76-2012-INIT/lv/pdf.
[8] https://peppol.org/.

atbalstot vairākus e-rēķinu standartus un sistēmas).

Direktīvas darbības mērķis bija radīt apstākļus, kuros publiskā iepirkuma e-rēķinu jomā rastos tehniski risinājumi, kas nodrošinātu sadarbspēju pārrobežu mērogā, padarot saziņu un apzināšanu starp e-rēķinu sistēmām mazāk resursietilpīgu, ļaujot pircējiem un pārdevējiem apmainīties ar rēķiniem publiskā iepirkuma procedūrās par viszemāko cenu un vienkāršā veidā.

Lai sasniegtu šos mērķus, saskaņā ar direktīvas 3. pantu Komisija vispirms deva uzdevumu izstrādāt Eiropas standartu elektroniskā rēķina semantiskajam datu modelim, proti, rēķina saturu, iekļaujamo elementu vai terminu sarakstu (Eiropas e-rēķinu standarts vai Eiropas standarts)[9]. Otrkārt, bija jāidentificē noteikts skaits minētajam Eiropas standartam atbilstošu sintakšu (formāts vai valoda). Šis standarts tika izstrādāts arī tāpēc, lai atbalstītu ES tiesību aktus par pievienotās vērtības nodokli (PVN). Šā standarta izstrāde tika uzticēta Eiropas Standartizācijas komitejai (*CEN*). Komisija *CEN* lūdza izstrādāt pamatnostādnes par nosūtīšanas sadarbspēju[10], pat ja šīs pamatnostādnes nav saistošas līgumslēdzējām iestādēm un līgumslēdzējiem. Standartu papildina *CEN* vienlaikus publicētais papildu nodevumu kopums.

Lai veicinātu e-rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās ES, direktīvas 7. pantā noteikts, ka visas Eiropas valstu pārvaldes iestādes pieņem un apstrādā elektroniskos rēķinus, kas izsniegti, izpildot līgumus, uz kuriem attiecas ES publiskā iepirkuma direktīvas (Direktīva 2009/81/EK[11], Direktīva 2014/23/ES[12], Direktīva 2014/24/ES[13] un Direktīva 2014/25/ES[14]), ja elektroniskais rēķins atbilst Eiropas standartam.

Centrālās pārvaldes iestādēm direktīvas noteikumi bija jāizpilda līdz 2019. gada aprīlim, bet centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošām iestādēm – līdz 2020. gada aprīlim dalībvalstīs, kuras savos valsts transponēšanas tiesību aktos attiecībā uz centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošām līgumslēdzējām iestādēm bija izvēlējušās pagarinājumu par vienu gadu.

Līdz 2023. gada jūlijam ir panākts ievērojams progress e-rēķinu ieviešanā Eiropas Savienībā. Visas dalībvalstis ir transponējušas direktīvu savos tiesību aktos: 17 no 27 dalībvalstīm ir ieviesušas tiesību aktus, kuros noteikts, ka piegādātājiem publiskā sektora iestādēm obligāti ir jāizraksta e-rēķini, 13 no tām – pilnībā, 4 – tikai daļēji. Dažās dalībvalstīs šis pienākums piegādātājiem tika noteikts tieši direktīvas transponēšanas laikā. Turklāt deviņās dalībvalstīs e-rēķinu izmantošana ir paredzēta arī publiskā iepirkuma līgumiem, kas nepārsniedz ES noteiktās robežvērtības.

PĀRMAIŅAS E-RĒĶINU JOMĀ

Jaunas ES politikas iniciatīvas, sevišķi tiesību aktu priekšlikumi attiecībā uz PVN digitālajā

[9] Eiropas e-rēķinu standartu izstrādāja *CEN* un publicēja Eiropas Komisija.
Tajā definēti elektroniskā rēķina pamatdarbības nosacījumi semantiskajā datu modelī; https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/wikis/display/DIGITAL/Compliance+with+eInvoicing+standard.

[10] Eiropas e-rēķinu standartā jautājumu par e-rēķinu nosūtīšanu risina ar pamatnostādņu ziņojumu. Pamatnostādnes īstenotājiem kalpo par atbalstu attiecībā uz nosūtīšanas risinājumu izvēli un izstrādi. https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/wikis/display/DIGITAL/Navigating+the+eInvoicing+standard+documentation.

[11] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/81/EK (2009. gada 13. jūlijs), ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 216, 20.8.2009., 76.–136. lpp.).

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 94, 28.3.2014., 1.–64. lpp.).

[13] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV L 94, 28.3.2014.).

[14] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV L 94, 28.3.2014., 243.–374. lpp.).

laikmetā (*ViDA*)[15], turpmākajos gados mainīs situāciju Eiropas e-rēķinu kontekstā. Komisija 2022. gada 8. decembrī nāca klajā ar priekšlikumu kopumu, kura mērķis ir modernizēt un uzlabot ES PVN sistēmu. Ar šo reformu ir paredzēts paplašināt ES politikas darbības jomu, lai aptvertu darījumus starp uzņēmumiem (*B2B*), īstenojot ES pārrobežu darījumos gandrīz reāllaika digitālo ziņošanu par PVN, balstoties uz e-rēķiniem, un līdz 2028. gada janvārim padarot e-rēķinus par rēķinu izrakstīšanas standartsistēmu. Turklāt *ViDA* iniciatīva, nodrošinot lielāku saskaņotību starp valstu sistēmām visā ES, stiprina iekšējo tirgu: Eiropas standarta pieņemšana būtu jānodrošina visās valstu e-rēķinu sistēmās. Visbeidzot, *ViDA* dod iespēju veicināt uzņēmumu digitālo integrāciju digitālajā vienotajā tirgū, e-rēķinu standartizāciju un inovāciju.

Svarīga loma e-rēķinu attīstībā ir arī tam, ka aug Eiropas e-rēķinu standarta ietekme starptautiskā līmenī. Lai veicinātu Eiropas uzņēmumu konkurētspēju un stiprinātu ES kā pasaules līderes pozīciju standartizācijas jomā, Komisija aktīvi popularizē ES modeli, kura pamatā ir Eiropas standarts un *Peppol* specifikācijas. Pašlaik tādas trešās valstis kā Austrālija, Japāna, Jaunzēlande, Malaizija un Singapūra savas valsts e-rēķinu specifikācijas veido kā Eiropas standartā balstītus atvasinājumus un aktīvi ieinteresējas par *Peppol* starptautisko rēķinu modeli (*PINT*)[16], kas darbojas kopš 2023. gada jūlija un sistemātiski vispārina Eiropas standartu, atvieglojot rēķinu starptautisku sadarbspējīgu apmaiņu visā *Peppol* tīklā. Citās valstīs un reģionos *PINT* tiek izmantots kā atsauce, pielāgojot to savām konkrētajām vajadzībām. Sadarbība ar ES partnervalstīm e-rēķinu jomā dod iespēju gūt maksimālu labumu no investīcijām un īstenošanas, ko jau veic ES uzņēmumi, un mazināt tirdzniecības izmaksas, veicinot e-rēķinu sadarbspēju starp reģioniem.

Visbeidzot, jaunās tehnoloģijas un inovatīvas pieejas veido e-rēķinu nākotni. Zaļākai Eiropai ziņošana par emisijām varētu kļūt precīzāka, ja emisijas tiktu aprēķinātas un atklātas posteņu līmenī elektroniskos rēķinos, tādējādi vairojot pārskatatbildību vides jomā. Nodokļu vajadzībām digitālās PVN deklarācijas, kas iepriekš aizpildītas, izmantojot e-rēķinu datus, racionalizē atbilstības sasniegšanu uzņēmumiem. Izmantojot mākslīgā intelekta (MI) veiktus prognozējošus nodokļu aprēķinus, varētu prognozēt uzņēmumu un privātpersonu nodokļu apjomu. Lai uzlabotu uzraudzību un precizitāti, cīņā pret krāpšanu tiek izmantota MI virzīta semantiskā analīze, mašīnu mācīšanās un datizrace no strukturētiem elektroniskajiem rēķiniem. Reāllaika ekonomikas mērķis ir nodrošināt reāllaika informācijas apmaiņu, un šajā nolūkā elektronisko rēķinu datus varētu izmantot kā visprecīzāko datu kopu attiecībā uz komercdarījumu, samazinot administratīvo slogu. Turklāt blokķēdes iespējots rēķinu finansējums, izveidojot unikālu digitālo "pirkstu nospiedumu" katram rēķinam, novērš risku, ka rēķini pāri robežām tiek finansēti divkārši. Visbeidzot, šie sasniegumi pārveido e-rēķinu sagatavošanu un ES un tās dalībvalstīm ir pienākums kopīga mērķa vārdā radīt vislabvēlīgākos apstākļus šīs inovācijas attīstībai ES.

GALVENIE KONSTATĒJUMI, KAS GŪTI, ANALIZĒJOT ELEKTRONISKO RĒĶINU DIREKTĪVAS ĪSTENOŠANU

Šajā ziņojumā, kā noteikts direktīvas 12. pantā, sākot no 2023. gada izvērtējuma konstatējumiem, ir pārskatīta direktīvas ietekme uz iekšējo tirgu un izpētīta e-rēķinu ieviešana Eiropā. Lai novērtētu sniegumu un ietekmi, minētajā analīzē galvenā uzmanība tika pievērsta direktīvas īstenošanai un sasniegumiem laikposmā no 2014. gada līdz 2022. gadam, rūpīgāk

[15] https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_en.

[16] *PINT* ir specifikācija, ar ko ievieš *Peppol* uzņēmumu sadarbspējas specifikācijas (*Peppol BIS*) rēķinu sagatavošanu izmantošanai Eiropā. Tajā aprakstīta rēķinu un kredītnotu paziņojumu izmantošana *Peppol*, un ar to tiek veicināta elektroniskās sadarbības efektīva īstenošana un plašāka izmantošana. https://test-docs.peppol.eu/pint/pint-eu/pint-eu/bis/.

aplūkojot periodu pēc transponēšanas attiecībā uz centrālajām pārvaldes iestādēm 2019. gada aprīlī, ņemot vērā to, ka galīgais īstenošanas termiņš centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošajām iestādēm bija 2020. gada aprīlis.

Konstatējumi un secinājumi ir balstīti uz direktīvas izvērtēšanas iznākumiem, ko Komisija veica 2023. gadā pirms šā ziņojuma. Atbilstoši labāka regulējuma principiem direktīvas darbības rezultāti izvērtējot tika skatīti pēc pieciem kritērijiem: iederība, rezultativitāte, efektivitāte, saskanība un ES pievienotā vērtība. Tika aplūkoti šādi jautājumi: iekšējā tirgus problēmas e-rēķinu jomā, direktīvas ietekme uz iekšējo tirgu un e-rēķinu ieviešanu, kā arī uz galvenajām ieinteresēto personu kategorijām, direktīvas pievienotā vērtība un ES e-rēķinu politikas saskaņotība ar citām ES politikas jomām.

Iekšējā tirgus problēmas agrāk un tagad

Direktīvas darbības joma joprojām ir aktuāla, jo problēmas, kuru dēļ tā 2014. gadā tika pieņemta, joprojām pastāv un rada šķēršļus iekšējā tirgus darbībai. Turklāt kopš direktīvas pieņemšanas ir parādījušās jaunas problēmas un norises, tāpēc arī pašlaik valsts iestāžu kopējais viedoklis 18 dalībvalstīs no 27 ir tāds, ka šī direktīva joprojām ir iederīga[17].

Problēmas, kas tika identificētas 2014. gadā, joprojām ir aktuālas: tās attiecas uz e-rēķinu ieviešanas līmeni Eiropā un elektronisko rēķinu sagatavošanai paredzēto IT sistēmu sadarbspēju. Par e-rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās jāatzīst: lai gan iespējas saņemt elektroniskos rēķinus noteiktā mērā pastāv, būtisks ieviešanas līmenis galvenokārt vērojams, pirmkārt, valstīs, kurās piegādātājiem ir pienākums publiskām iestādēm izrakstīt tikai elektroniskos rēķinus, otrkārt, digitāli attīstītās dalībvalstīs. Proti, 17 dalībvalstis, kas pienākumus piegādātājiem ieviesa vai nu pilnībā (13 dalībvalstis), vai daļēji (4 dalībvalstis), ziņo vai nu par 100 % e-rēķinu izmantošanu publiskā iepirkuma procedūrās, vai par cerībām sasniegt šo mērķrādītāju līdz gada beigām vai 2024. gadā. Turpretī citās dalībvalstīs, izņemot digitāli attīstītās valstis, piemēram, Igauniju, Somiju un Zviedriju, ieviešanas līmenis ir zems. Šajās valstīs, kurās e-rēķinu jomā ir pieņemti progresīvi tiesību akti un pastāv e-rēķinu spējas, ir vērojams augstāks ieviešanas līmenis. Pastāv tendence, ka ieviešanas līmenis ir augsts arī gadījumos, kad, pat ja tas nav noteikts tiesību aktos, publiskām iestādēm ir administratīva atļauja pieprasīt e-rēķinu sagatavošanu konkursos, kas būtībā ir praktisks pilnvarojums.

Jāuzsver, ka e-rēķinu ieviešana ne vienmēr sakrīt ar Eiropas e-rēķinu standarta ieviešanu. Dažas dalībvalstis ir nodrošinājušas e-rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās, nosakot pienākumus piegādātājiem un vienlaikus neprasot izmantot Eiropas standartu. Tāpēc Eiropas standarta pieņemšanas līmenis joprojām ir zemāks, jo tā pamatā ir piegādātāju brīvprātīga izvēle. Dalībvalstīs, kurās sistēmas bija ieviestas pirms Eiropas standarta pieņemšanas, pārsvarā izmanto valsts standartu.

Lai šādā kontekstā konsolidētu iekšējo tirgu e-rēķinu ieviešanai, būtu noderīgi pēc iespējas vairāk izmantot Eiropas e-rēķinu standartu nolūkā samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem. Vienota e-rēķinu standarta pieņemšana visās dalībvalstīs racionalizētu rēķinu procesus un procedūras Eiropā, vienkāršojot rēķinu sagatavošanu valsts pārvaldes iestādēm un to uzņēmējdarbības partneriem. Šo vienkāršošanu turpmāk atbalstīs arī prasība piemērot to pašu standartu PVN ziņošanai, kā paredzēts *ViDA*. Galu galā, izmantojot Eiropas e-rēķinu standartu, tiek sekmēta ne tikai iekšējā tirgus konsolidācija e-rēķinu ieviešanai, bet arī ar pārrobežu

[17] Izvērtējuma priekšdarbu laikā veiktā valstu iestāžu apsekojuma rezultātus sk. SWD(2024)39.

darījumiem saistīto izmaksu mazināšana uzņēmējiem.

Otrkārt, joprojām pastāv problēmas ar sadarbspēju, jo direktīvā netika rasti risinājumi visiem četriem Eiropas sadarbspējas satvarā noteiktajiem sadarbspējas līmeņiem, ieskaitot nosūtīšanu un pārvaldību. Lai gan jau 2014. gadā tika identificēts, ka sadarbspēja semantiskā un sintakses līmenī ir ES politikas mērogā risināma problēma, un tā tika risināta, 2017. gadā izveidojot Eiropas e-rēķinu standartu, e-rēķinu ieviešanas laikā par vienu no galvenajām problēmām ir kļuvusi nosūtīšana. Kā minēts direktīvas apsvērumos, *CEN* līdztekus Eiropas standartam deva tikai nesaistošus ieteikumus par nosūtīšanu. Tomēr šī situācija var mainīties, ņemot vērā jaunās norises ES e-rēķinu politikā saistībā ar *ViDA* tiesību aktu priekšlikumiem.

Pašlaik attiecībā uz *B2B* sadarbspēju uzņēmumi, sevišķi mazie uzņēmumi, ir spiesti izmantot savu lielo klientu īpašos e-rēķinu tīklus. Šie tīkli ir slēgti un nav savstarpēji sadarbspējīgi. Tas nelabvēlīgi ietekmē mazos uzņēmumus, kas nevar izmantot tikai viena e-rēķinu pakalpojumu sniedzēja pakalpojumus, lai apmainītos ar rēķiniem ar saviem tirdzniecības partneriem gan savā valstī, gan arī ES līmenī. Ja puses vienojas par kopīgām nosūtīšanas metodēm un protokoliem (vai tie ir paredzēti tiesību aktos), šī problēma ir viegli pārvarama. Turklāt, ja valsts līmenī tiktu izveidota platforma uzņēmumu darījumiem ar valsts iestādēm (*B2G*), tas nozīmētu, ka uzņēmumiem būs jāizmanto vēl cita sistēma, lai nosūtītu e-rēķinus valsts pārvaldes iestādēm.

Pakalpojumu un risinājumu sniedzējiem, kas piedāvā vienotā standartā balstītus Eiropas mēroga e-rēķinu pakalpojumus, Eiropas e-rēķinu standarts sniedza iespēju sasniegt ES mēroga klientu loku. Tomēr, ja attiecībā uz tiem tiek noteiktas konkrētas valsts prasības, piemēram, PVN identifikācijas numura reģistrācija, vai stingras sertifikācijas sistēmas, kas rada lielas investīciju izmaksas, to ieguvumi tiek samazināti. Šīs problēmas pastāv gan Grieķijā, gan Francijā[18]. Turklāt arvien vairāk dalībvalstu plāno attiecībā uz e-rēķinu pakalpojumiem un risinājumiem ieviest valsts sertifikācijas sistēmas, kas radīs jaunus šķēršļus iekšējam tirgum. Vienlaikus dažās dalībvalstīs noteiktā e-parakstu izmantošana ar mērķi garantēt e-rēķinu autentiskumu un integritāti ir vēl viena problēma saistībā ar pārrobežu e-rēķinu sagatavošanu. Kā liecina sistēmas, kurās šī autentifikācijas metode netiek izmantota, praksē ir izrādījies, ka šādas prasības piemērošana nav nepieciešama.

Kopš direktīvas pieņemšanas ir notikušas jaunas norises. Konkrētāk, ar *ViDA* ("PVN digitālajā laikmetā") tiesību aktu priekšlikumiem, kad tie tiks pieņemti, tiks noteikts, ka no 2028. gada janvāra e-rēķinu sagatavošana kļūs par rēķinu izrakstīšanas standarta metodi. Tas nozīmē, ka e-rēķini ir jāizsniedz, jānosūta un jāsaņem strukturētā elektroniskā formātā, kas nodrošina automātisku un elektronisku apstrādi. Dalībvalstīm būtu iespēja noteikt obligātu prasību sagatavot e-rēķinus, nepieprasot atkāpes. Turklāt Eiropas e-rēķinu standarts tiktu plaši atzīts visās dalībvalstīs, dodot iespēju netraucēti pārsūtīt uzņēmumu savstarpējo darījumu (*B2B*) e-rēķinus vai nu tieši starp tirdzniecības partneriem, vai izmantojot nodokļu iestāžu izveidotus publiskus portālus.

Turklāt vairākas dalībvalstis pašlaik gatavo jaunus tiesību aktus ar mērķi pieprasīt e-rēķinu sagatavošanu *B2B* darījumos, pamatojoties uz atkāpi no PVN direktīvas, saskaņā ar minētās direktīvas 395. pantu. Dažkārt šo rīcībpolitiku darbības joma varētu attiekties arī uz uzņēmumu darījumiem ar patērētājiem (*B2C*), un saistībā ar to būtu jāatzīst, ka *CEN* pašlaik tiek veikta standartizācija: *CEN TC434* pašlaik izstrādā *eReceipt* tehniskās specifikācijas. Šajā kontekstā, saskaņojot e-rēķinu uzstādījumus un sistēmas *B2G, B2B* un *B2C* jomā, tiktu novērsta pārmērīga tehniskā sarežģītība un juridiskā nenoteiktība uzņēmējiem, darbojoties savas valsts ietvaros vai

[18] SWD(2024) 39.

iesaistoties pārrobežu tirdzniecībā ES.

Visbeidzot, izvērtēšanas konsultācijās atklājās, ka pastāv problēmas datu drošības un privātuma jomā. Lai risinātu šo jautājumu, nolīgumos starp pakalpojumu sniedzējiem un risinājumu nodrošinātājiem parasti ir iekļauta klauzula, kurā paredzēta klientu datu aizsardzība un aizliegta šādu datu izmantošana citiem nolūkiem, kad tas nav nepārprotami nepieciešams un kad par to nav panākta vienošanās. Tomēr šī klauzula netiek izmantota sistemātiski.

Kopumā direktīva vēl aizvien ir atbilstīga 2014. gadā identificēto un joprojām pastāvošo problēmu risināšanai. Tomēr jaunākās norises e-rēķinu ieviešanas jomā radīja jaunas problēmas, kas ir jārisina, lai uzlabotu elektronisko rēķinu noteikumu efektivitāti un saskaņošanu ES.

Direktīvas ietekme uz iekšējo tirgu, e-rēķinu ieviešanu un ieinteresētajām personām

Direktīvas īstenošana un Eiropas e-rēķinu standarta pieņemšana ir būtiski veicinājusi elektronisko rēķinu saskaņošanu un sadarbspēju Eiropā un tās ieviešanu, kā skaidrots tālāk. Tomēr direktīva ir bijusi daļēji iedarbīga tās mērķu sasniegšanas kontekstā. Tās divi tiešie mērķi ir i) novērst tirgus ierobežojumus un šķēršļus tirdzniecībai, kurus rada atšķirīgu valsts noteikumu un standartu pastāvēšana; un ii) nodrošināt sadarbspēju. Būtisks elements abu šo mērķu sasniegšanas kontekstā bija Eiropas e-rēķinu standarta pieņemšana.

Attiecībā uz pirmo minēto mērķi – e-rēķinu noteikumu un standartu saskaņošana Eiropā zināmā mērā tika panākta, 2017. gada oktobrī izveidojot *CEN* izstrādātu un Komisijas apstiprinātu[19] Eiropas e-rēķinu standartu un radot apstākļus iekšējā tirgus pastāvēšanai publiskā iepirkuma jomā. Eiropas e-rēķinu standarts ietver divus sadarbspējas līmeņus – semantisko un sintakses līmeni, un 2014. gadā tika atzīts, ka tie sagādā sadarbspējas problēmas ES iekšienē.

Attiecībā uz otro minēto mērķi direktīvā dalībvalstīm un to publiskajām iestādēm tika noteikts pienākums pieprasīt, lai publiskā sektora iestādes ES pieņemtu un apstrādātu e-rēķinus, kas izrakstīti tādu līgumu ietvaros, kuri sagatavoti atbilstīgi ES publiskā iepirkuma direktīvām, ja šie rēķini atbilst Eiropas e-rēķinu standartam. Lai sasniegtu šo mērķi un tādējādi nodrošinātu sadarbspēju, direktīvā bija noteikts, ka dalībvalstīm ir vai nu jāizveido uzņēmumu darījumiem ar valsts iestādēm (*B2G*) paredzētas e-rēķinu sistēmas, kurās integrēts Eiropas e-rēķinu standarts, vai savas pašreizējās sistēmas jāpielāgo tā, lai tajās tiktu pieņemti minētajam standartam atbilstoši elektroniskie rēķini. Centrālās pārvaldes iestāžu līmenī tādas spējas ir 25 dalībvalstīs, un divas – Kipra un Slovākija – turpina izstrādāt savu centrālās pārvaldes iestāžu platformas. Centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošo iestāžu līmenī pašlaik nav iespējams pilnībā pārbaudīt direktīvas īstenošanu, jo tikai dažas dalībvalstis ir izveidojušas mehānismus e-rēķinu ieviešanas uzraudzībai savās valstīs. Parasti tās ir dalībvalstis, kas saviem piegādātājiem ir uzdevušas sūtīt e-rēķinus publiskā sektora iestādēm un ir ieviesušas centrālus uzraudzības instrumentus, piemēram, Francija, Itālija un Spānija.

Viens no paredzamajiem veidiem, kā direktīva varētu ietekmēt iekšējo tirgu, bija palielināt e-rēķinu ieviešanu saskaņotā veidā visā ES. *Eurostat* apsekojums par uzņēmumiem, kuros ir vairāk nekā 10 darbinieki, liecina, ka vispārējas e-rēķinu ieviešanas nolūkos to ES uzņēmumu īpatsvars, kuri sūta e-rēķinus (vispār, nevis tikai *B2G* jomā), ir palielinājies no aptuveni 10,3 % 2013. gadā līdz 32,2 % 2020. gadā. Veicot šo analīzi, nācās saskarties ar ierobežojumiem datu

[19] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2017/1870 (2017. gada 16. oktobris) par atsauces uz elektronisko rēķinu sagatavošanas Eiropas standartu un tā sintaksu saraksta publicēšanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/55/ES (Dokuments attiecas uz EEZ) (C/2017/6835, OV L 266, 17.10.2017., 19.–21. lpp.).

pieejamības un konsekvences ziņā, jo dalībvalstīm nav ziņošanas pienākuma saskaņā ar direktīvu, taču *Eurostat* dati[20], dokumentu izpēte un intervijas ar ieinteresētajām personām kompensēja šos trūkumus[21].

Attiecībā uz ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās analīzē tika atklāts, ka *B2G* jomas e-rēķinu ieviešana ir palielinājusies galvenokārt dalībvalstīs, kas tika ieviesušas piegādātāju pienākumu sūtīt e-rēķinus publiskā sektora iestādēm, un tas liecina, ka brīvprātīga ieviešana privātajā sektorā var būt sarežģīta. Piemēram, Francijā, kur šāds pienākums tika ieviests pakāpeniski laikposmā no 2017. gada līdz 2020. gadam, 2013. gadā tika saņemti 34 000 elektronisko rēķinu, savukārt 2022. gadā valsts iestādes saņēma 4,3 miljonus elektronisko rēķinu un centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošās iestādes – 66,74 miljonus šādu rēķinu; savukārt Spānijā, kur šāds pienākums tika ieviests 2015. gadā, valsts platformā apkopotie dati liecināja par pieaugumu no 884 000 e-rēķinu 2014. gadā līdz 9,5 miljoniem 2017. gadā un 15,9 miljoniem 2022. gadā (dati attiecas tikai uz centrālās pārvaldes iestāžu līmeni). Noteikums ieviest e-rēķinu sagatavošanu jeb (tikai) *B2G* jomas piegādātājiem noteiktais pienākums valsts iestādēm, kuras tie apkalpo, sūtīt vienīgi elektroniskos rēķinus, izrādās, ir ietekmējis vispārējo ieviešanas līmeni, arī *B2B* jomā, jo *Eurostat* dati liecina, ka to uzņēmumu skaits, kas izmanto e-rēķinu sagatavošanu Itālijā, Slovēnijā un Spānijā, būtiski palielinājās pēc tam, kad šādi pienākumi stājās spēkā katrā valstī, attiecīgi 2014. un 2015. gadā, kas ir atspoguļots *Eurostat* 2016. gada rādītājos.

Tā kā nav ieviests noteikums sūtīt elektroniskos rēķinus (gan *B2G*, gan *B2B* jomā), to ieviešanas līmenis ir audzis lēni. MVU mērķorientētajā apspriešanā tika konstatēts, ka visefektīvākais pasākums, ar ko palielināt e-rēķinu ieviešanu uzņēmumos, kuri jau izmanto uzņēmuma resursu plānošanas un grāmatvedības programmatūru, ir nodrošināt, ka šie risinājumi ietver arī e-rēķinu funkcionalitāti. Tas nozīmē, ka tie savā pašreizējā sistēmā var nekavējoties nosūtīt un saņemt e-rēķinus, manuāli neievadot datus, tātad tiek nodrošināta automatizācija. To MVU ierosināja jau direktīvas 2013. gada ietekmes novērtējumā[22], kurā norādīts, ka tas ir izšķirošs faktors attiecībā uz e-rēķinu ieviešanu MVU. Šādu politiku ir izvēlējusies, piemēram, Dānija savā nesen pieņemtajā Grāmatvedības likumā[23].

Direktīvas pamatmērķi, kas ietverti tās apsvērumos un 2013. gada ietekmes novērtējumā, tika daļēji izpildīti. Direktīvas mērķis bija veicināt iekšējā tirgus darbību, risinot sadarbspējas jautājumus, palielinot juridisko noteiktību, samazinot juridisko sarežģītību un izmaksas uzņēmējiem. To papildināja šāds darbības mērķis: izveidot apstākļus, kuros rastos tehniski risinājumi e-rēķinu sagatavošanai publiskajā iepirkumā, lai nodrošinātu sadarbspēju.

Direktīvā uzmanība galvenokārt ir pievērsta sadarbspējas problēmu risināšanai semantiskajā un sintakses līmenī, bet tajā nav aplūkoti visi četri sadarbspējas līmeņi, ieskaitot nosūtīšanu un pārvaldību. Eiropas e-rēķinu standarta izstrādē tika rasti iedarbīgi risinājumi sadarbspējas semantiskajam un sintakses līmenim. Par to liecina tas, ka kopš Eiropas standarta publicēšanas 2017. gada oktobrī direktīva ir veicinājusi iekšējā tirgus darbību, novēršot jaunu valsts e-rēķinu formātu ieviešanu publiskajā sektorā (*B2G*) un tādējādi novēršot arī turpmāku sadrumstalotību. Trīs dalībvalstis – Igaunija, Somija un Zviedrija – pakāpeniski aizstāj savus valsts standartus ar

[20] Šajā iedaļā sniegtie dati ir sagatavoti, izmantojot *Eurostat* datu kopu ISOC_EB_ICS.
[21] Sk. SWD(2024) 39.
[22] SWD(2013) 222 final, Komisijas dienestu darba dokuments, ietekmes novērtējums, kas pievienots dokumentam "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par elektronisko rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās", 26.6.2013.; https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0222:FIN:EN:PDF.
[23] Likumprojekts par Dānijas Grāmatvedības likumu (*danishbusinessauthority.dk*). Dānijas parlaments 2022. gada 19. maijā pieņēma Grāmatvedības likumu, kura sākotnēji paredzētais spēkā stāšanās datums bija 2022. gada 1. jūlijs. Likumā noteikts, ka visiem uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma rēķini jāizsniedz, jāsaņem, jāapstrādā un jāarhivē elektroniski.

Eiropas standartu. Citas dalībvalstis, kuras pirms Eiropas e-rēķinu standarta ieviešanas pieprasīja izmantot valsts standartu, vienkārši ļauj izmantot Eiropas standartu. Ir svarīgi uzsvērt, ka, lai gan nosūtīšana un pārvaldība direktīvā nav aplūkota, praksē pārrobežu sadarbspēja ir nodrošināta, ieviešot 23 dalībvalstīs uz *Peppol* balstītus risinājumus. Ar direktīvu tika veicināta iekšējā tirgus darbība, palielinot juridisko noteiktību un samazinot e-rēķinu tehnisko sarežģītību: ar to tika izveidots skaidrs juridiskais pamats un tika noteikts, ka Eiropas e-rēķinu standarts ir vienotais standarts, kas jāatbalsta visā ES publiskajā sektorā. Mērķorientētajā apsekojumā piedalījās 21 dalībvalsts, un 14 no tām ziņoja, ka šī intervence sekmēja juridiskās noteiktības palielināšanu un tehniskās sarežģītības mazināšanu[24]. Aptuveni 80 % MVU, kas piedalījās mērķorientētajā apsekojumā, uzskatīja, ka valsts juridiskās prasības attiecībā uz e-rēķinu sagatavošanu ir skaidras un pieejamas, un ka šīs prasības galvenokārt izriet no direktīvas transponēšanas valsts tiesību aktos.

Direktīvas 2. pantā ir noteikta elektroniskā rēķina definīcija, kas nodrošina juridisko skaidrību, proti, ""elektroniskais rēķins" ir rēķins, kas ir izsniegts, nosūtīts un saņemts strukturētā elektroniskā formātā, kurš ļauj to automātiski un elektroniski apstrādāt". Tas attiecas tikai uz automatizācijai piemērotiem, strukturētiem rēķiniem. Direktīvā ir arī noteiktas prasības attiecībā uz Eiropas e-rēķinu standartu, to vidū tehnoloģiskā neitralitāte, saderība ar starptautiskiem standartiem, piemērotība komercdarījumiem starp uzņēmumiem un atbalsts MVU vajadzībām, atbilstība attiecīgajiem Direktīvas 2006/112/EK noteikumiem[25].

Turklāt, pievēršoties sadarbspējai ar Eiropas standartu semantiskā un sintaktiskā līmenī, ar šo direktīvu vēl vairāk ir veicināta tehniskās sarežģītības mazināšana. Tas sevišķi attiecas uz publisko iepirkumu: piegādātāji var izmantot vienu un to pašu e-rēķinu standartu visām savām publiskā iepirkuma procedūrām ES publiskā iepirkuma jomā gan savā valstī, gan – pats galvenais – visās pārējās ES valstīs.

Lielākā daļa (66 %) MVU, kas izvērtējot tika aptaujāti mērķorientētajā ieinteresēto personu apspriešanā, uzskata, ka Eiropas e-rēķinu standarta izmantošana ir veids, kā ievērojami vienkāršot ES iekšējo tirdzniecību. Somijā tehnisko sarežģītību kompensē uzlabotā automatizācija un augstāka datu kvalitāte, ko nodrošina, izmantojot Eiropas e-rēķinu standartu, ar kuru tika aizstāts valsts e-rēķinu formāts. Tomēr attiecībā uz tehnisko sarežģītību jāatzīst, ka 41 % aptaujāto MVU joprojām saskaras ar tehniskām problēmām, izmantojot e-rēķinu sagatavošanu, bet pārējie apgalvo, ka ar šādām problēmām nesaskaras. Šīs problēmas ir, piemēram, šādas: vairāku e-rēķinu formātu atbalstīšana, arhivēšana revīzijas vajadzībām, integrācija ar pakalpojumu sniedzējiem, datu drošības un privātuma jautājumi, sadarbspēja ar tirdzniecības partneriem, infrastruktūra un savienojamība.

Direktīvā galvenā uzmanība tika pievērsta sadarbspējas jautājumu risināšanai un tādu apstākļu nodrošināšanai, kuros tiktu plaši īstenota Eiropas standartam atbilstoša e-rēķinu sagatavošana, bet netika noteikts, ka piegādātājiem tie ir obligāti jāizmanto. Tādējādi uzņēmumiem ir jāatbalsta vairāki e-rēķinu formāti dalībvalstīs, kurās *B2G* darījumiem ir jāpiemēro valsts standarts, vienlaikus izmantojot citus formātus *B2B* darījumiem. Publiskais sektors būtībā darbojas kā liels pircējs, kas nosaka savas prasības piegādātājiem.

Attiecībā uz konkrēto mērķi samazināt saimnieciskās darbības izmaksas uzņēmējiem izvērtējumā tika secināts, ka tas galvenokārt ir atkarīgs no e-rēķinu ieviešanas un tās masveida ieviešanas diviem aspektiem: pirmkārt, tas atkarīgs no e-rēķinu pakalpojumu cenām un, otrkārt, no tīkla ietekmes, piemēram, no iespējas izmantot šos pakalpojumus ar visiem darījumu

[24] Sk. SWD(2024) 39.
[25] Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV L 347, 11.12.2006.).

partneriem un saistībā ar daudziem citiem e-rēķinu lietojumiem. No vienas puses, kopumā uzņēmumiem ir jāiegādājas e-rēķinu pakalpojumi vai programmatūra un e-rēķinu pakalpojumu cenas joprojām ir salīdzinoši augstas. Uz MVU vērstas apspriešanās rezultāti liecina, ka cena par e-rēķina darījumu ir robežās no 0,05 EUR (ja paketē ir iekļauta ieviešanas maksa 2500 EUR) līdz 0,30 EUR (ja paketē ir iekļauta gada maksa 550 EUR). Tomēr būtu jāatzīst, ka starp cenu noteikšanas modeļiem vai MVU pastāv ievērojamas atšķirības, sevišķi tas attiecas uz tiem, kuriem ir ļoti maza apmēra rēķinu izrakstīšanas modeļi, – dažos izņēmuma gadījumos cena par e-rēķinu var sasniegt pat 10 EUR. Uzņēmējiem saimnieciskās darbības izmaksas ir atkarīgas no rentablu risinājumu un pakalpojumu pieejamības. Tos ietekmē e-rēķinu darījumu skaits, atbalstītie formāti, nosūtīšanas protokoli, kā arī to valstu skaits, kurās uzņēmumi darbojas, jo specializēts atbalsts ir nepieciešams katrā dalībvalstī, kas definējusi īpašus formātus un prasības.

No otras puses, MVU apsekojumā noskaidrojās, ka, pat ja uzņēmumi ir iegādājušies attiecīgo programmatūru/pakalpojumu, tie pilnībā gūst labumu no sava ieguldījuma, ja tie var izmantot tīkla ietekmi un elektroniskos rēķinus lietot ar visiem saviem uzņēmējdarbības partneriem, kas faktiski tā tomēr nebūt nenotiek. Turklāt uzņēmumi norādīja, ka vislielāko labumu tie gūtu, arī ziņošanas pienākumu vienkāršošanas vai racionalizēšanas ziņā, ja varētu e-rēķinu sagatavošanu lietot plašāk, piemēram, ar pašreizējiem *ViDA* tiesību aktu priekšlikumiem ieviestajā PVN ziņošanā vai tādu savu administratīvo pienākumu pildīšanā kā muitas deklarāciju sagatavošana, ilgtspējas ziņojumu sniegšana, kā arī integrējot citus procesus, piemēram, elektroniskos pasūtījumus un konsultācijas attiecībā uz nosūtīšanu.

Ja e-rēķinu sagatavošana tiktu ieviesta masveidā, varētu gan samazināt maksu par e-rēķinu pakalpojumiem, radot konkurenci starp daudzajiem pakalpojumu un risinājumu sniedzējiem katrā dalībvalstī, gan gūt lielāku labumu no e-rēķinu izmantošanas pēc noklusējuma un to plašākas izmantošanas.

Darbības mērķis radīt apstākļus e-rēķinu tehnisko risinājumu radīšanai publiskā iepirkuma jomā tika sasniegts divējādi. Pirmkārt, ar direktīvu šādi apstākļi tika radīti tieši, nosakot pienākumu publiskām iestādēm, kas vai nu izveidojušas sistēmas, vai pielāgojušas savas sistēmas, lai varētu pieņemt Eiropas standartu, tādējādi iegūstot sadarbspējīgu e-rēķinu spējas. Neraugoties uz direktīvas labvēlīgo ietekmi, joprojām pastāv arī problēmas. Eiropas standarta atšķirīgā īstenošana valstu e-rēķinu platformās ir radījusi saderības problēmas, ko vēl vairāk saasina sadarbspējas trūkums nosūtīšanas līmenī. Dažās dalībvalstīs joprojām pastāv būtiska problēma, kas saistīta ar to, ka valdība ir noteikusi vairāku valsts e-rēķinu platformu lietošanu (*B2G* platforma un *B2B* platforma). Tehniskās attīstības uzraudzība un e-rēķinu ieviešana ES līmenī rada problēmas arī ES dalībvalstu procedūru un prasību neviendabīguma dēļ un tāpēc, ka dalībvalstīm nav uzraudzības pienākuma.

Otrkārt, kopš direktīva pieņemta, tā ir veicinājusi *Peppol* izmantošanu kā tehniski sadarbspējīgu risinājumu un tīklu e-rēķinu sagatavošanai starp ES valstīm. *Peppol* izmanto 23 dalībvalstīs ar kopīgām specifikācijām, juridiskiem nolīgumiem un pārvaldības modeli.

Aplūkojot direktīvas ietekmi uz ieinteresētajām personām, šķiet, ka dažādām ieinteresēto personu kategorijām radās dažāda veida izmaksas; valsts iestādes, uzņēmēji, to vidū pakalpojumu un risinājumu sniedzēji, MVU vai lielie uzņēmumi, ir aplūkoti atsevišķi. Tomēr konstatējumu ticamība ir atkarīga no ierobežotās datu pieejamības. Direktīvas efektivitātes analīzē atklājās vairāki ierobežojumi, kas saistīti ar datu pieejamības trūkumu. Tā kā dalībvalstīm nav pienākuma ziņot par e-rēķinu darījumiem, tikai dažas valsts iestādes sniedza detalizētu informāciju un vēl mazāks skaits – par pārrobežu e-rēķinu darījumiem. Tāpēc

izvērtējums galvenokārt balstās uz ieinteresēto personu paziņotajiem un valstu iestāžu portālos publicētajiem datiem.

Attiecībā uz publisko iestāžu efektivitāti izmaksu un ieguvumu analīze liecina, ka situācija dažādās dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga. Ieguvumi ietver darbības efektivitāti, labāku pārredzamību un ieguvumus videi. Procesa automatizācija tiek uztverta kā galvenais virzītājspēks, un tam seko kopējā standarta izmantošana, ātrāka apstrāde un mazāka sarežģītība.

Izmaksas, kas saistītas ar to, ka tiek īstenots direktīvā līgumslēdzējām iestādēm noteiktais pienākums saņemt un apstrādāt Eiropas standartam atbilstošus e-rēķinus, lielā mērā ir atkarīgas no publiskā sektora gatavības līmeņa IT jomā: kā noskaidrojies mērķorientētās apspriešanās ar valstu iestādēm, jo lielāka digitālā gatavība, jo mazākas izmaksas. Izmaksas, kas saistītas tieši ar Eiropas standarta īstenošanu, atšķiras atkarībā no tā, vai pastāv valsts standarts vai tehniskās specifikācijas, un no prasības nodrošināt sadarbspēju ar Eiropas e-rēķinu standartu, bet lielākās izmaksas ir saistītas ar valsts e-rēķinu infrastruktūras izveidi un uzturēšanu.

Lai izpildītu savus direktīvā noteiktos pienākumus, dažām dalībvalstīm bija jāizveido jaunas e-rēķinu sagatavošanai publiskā iepirkuma procedūrās paredzētas sistēmas, atsevišķos gadījumos – valstu centrālās sistēmas, nodrošinot pilnīgu īstenošanu centrālā līmenī. Vienlaikus tās veidoja savas sistēmas ar mērķi atbalstīt Eiropas standartu. Citām dalībvalstīm, kuru gatavības līmenis IT jomā bija augstāks vai kurās bija ieviesta e-rēķinu sistēma, bija jāmaina sava(-as) sistēma(-as), lai nodrošinātu, ka tā (tās) var pieņemt Eiropas standartam atbilstošus elektroniskos rēķinus. Tas tika veikts centrālā līmeņa sistēmā vai decentralizētās struktūrās; bija jāpielāgo visi publiskajam iepirkumam paredzētie e-rēķinu risinājumi.

Izmaksas par saskaņošanu ar Eiropas standartu atšķirās atkarībā no tā, vai valsts standarts jau pastāv, jo tas bija jāpielāgo Eiropas standartam. Deviņām dalībvalstīm radās izmaksas, lai nodrošinātu savu pašreizējo valsts formātu atbilstību Eiropas standartam, un trīs no tām (Zviedrija, Somija un Igaunija) izvēlējās pilnībā aizstāt savus vēsturiskos formātus ar Eiropas standartu. Izmaksas, kas saistītas ar valsts formāta pielāgošanu Eiropas standartam, katrā dalībvalstī ir atšķirīgas – no 250 000 EUR Somijā aptuveni līdz 1,5 miljoniem EUR Polijā un 2,5 miljoniem EUR Itālijā (tās visos gadījumos tiek līdzfinansētas ar līdzekļiem, kas paredzēti EISI telesakaru e-rēķinu projektiem).

Kā minēts iepriekš, vislielākās izmaksas ir saistītas ar valsts e-rēķinu infrastruktūras izveidi un uzturēšanu, tās galvenokārt ietver programmatūras un aparatūras izmaksas, testēšanas izmaksas, apmācību izmaksas un administratīvās izmaksas par juridisko un risinājumu analīzi, informācijas izplatīšanu, lietošanas pamācībām, atbalstu, drošību, revīziju utt.

EISI finansējums, izmantojot ES pārvaldīto dotāciju mehānismu, ļāva dalībvalstīm daļēji segt izmaksas. 2015.–2020. gada EISI telesakaru programmas ietvaros 24 dalībvalstis saņēma 28,9 miljonu EUR budžetu vairāk nekā 40 projektiem. Šie projekti atbalstīja centrālās sistēmas izveidi vai pielāgošanu Eiropas standartam.

Attiecībā uz uzņēmēju efektivitātes analīzi rezultāti, kas gūti uz MVU vērstajos apspriešanās pasākumos, liecina, ka izmaksas atšķiras atkarībā no e-rēķinu pakalpojumu paketes, ko tie izvēlējušies, un no apstrādāto e-rēķinu apjoma: 97 % aptaujāto MVU ir iegādājušies e-rēķinu paketes par fiksētām gada maksām, savukārt 3 % MVU – e-rēķinu paketes ar fiksētām un mainīgām maksām atkarībā no darījumu apjoma. Jo mazāks uzņēmuma rēķinu skaits, jo lielākas izmaksas.

Lielākajā daļā analizēto dalībvalstu ir pieejamas MVU paredzētas bezmaksas paketes ar e-rēķinu pamatfunkcijām. Deviņas dalībvalstis nodrošina bezmaksas centralizētu sistēmu e-rēķinu nosūtīšanai tieši valsts iestādēm.

Tomēr Eiropas Amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu asociācija (*SMEUnited*), kas piedalījās mērķorientētajā apspriešanā, apgalvo, ka MVU ir problēmas, kas saistītas ar to lielumu, un trūkst zināšanu šajā jautājumā. Tāpēc šīs ieinteresētās personas uzskata: lai saistību izpilde noritētu vislabākajos apstākļos, e-rēķinu pienākums ir jāievieš pakāpeniski. Tā kā tiek uzskatīts, ka MVU e-rēķinu sagatavošana ir diezgan dārga, MVU ir vajadzīgs laiks, lai pielāgotu savu grāmatvedības sistēmu.

Starptautiskie uzņēmumi, kas tika aptaujāti direktīvas izvērtēšanas nolūkos veiktajā mērķorientētajā apspriešanā ar ieinteresētajām personām, ziņoja par ievērojami augstām izveides izmaksām saistībā ar e-rēķinu ieviešanu dažādās ES dalībvalstīs gan *B2G*, gan *B2B* jomā. Šīs izmaksas ir saistītas ar nepieciešamību konkrētu valsts prasību izpildei izmantot dažādu pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus. Regulārās izmaksas ir ļoti atšķirīgas.

Kvantitatīvie ieguvumi no rēķinu automatizācijas tiek lēsti aptuveni 5,28 EUR apmērā par katru izrakstīto e-rēķinu un 8,4 EUR apmērā par katru saņemto e-rēķinu, ņemot vērā darbaspēka izmaksas stundā 46 EUR apmērā[26]. Turklāt lielāki ietaupījumi tiek panākti, automatizējot visu ciklu no pasūtīšanas līdz maksāšanai, ieskaitot pasūtījumus, transportēšanas dokumentus, rēķinus un paziņojumus par samaksu. Šo procesu automatizēšana ļauj veikt konsekventu elektronisko dokumentu apmaiņu un automatizētu saskaņošanu, un tā rezultātā ieguvumi tiek lēsti no 25 EUR līdz 65 EUR par vienu ciklu no pasūtīšanas līdz maksāšanai[27].

Saskaņotība ar citām ES politikas jomām un ES pievienotā vērtība

Lai atbalstītu digitālā vienotā e-rēķinu tirgus izveidi, direktīvai bija jābūt saskaņotai ar visām pārējām ES politikas jomām, galvenokārt tām, kas vērstas uz digitalizāciju. Direktīvas saskaņotība tika izvērtēta divos galvenajos līmeņos: iekšējā un ārējā saskaņotība. Iekšējās saskaņotības līmenī tiek pētīts, kā ES intervences dažādie komponenti darbojas kopā, savukārt ārējās saskaņotības līmenī tiek analizēta direktīvas saskaņotība ar dažām ES politikas iniciatīvām, proti, leģislatīvajām un neleģislatīvajām iniciatīvām: 2014. gada publiskā iepirkuma direktīvas[28], Maksājumu kavējumu direktīva[29] un 2023. gada priekšlikums regulai par pašreizējās Maksājumu kavējumu direktīvas atcelšanu[30], 2022. gada priekšlikumi par PVN digitālajā laikmetā (*ViDA*), Eiropas sadarbspējas satvars (*EIF*)[31], Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI) e-rēķinu un *eDelivery* pamatelements[32] un Komisijas politiskā

[26] European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Ciciriello, C., Gray, E., Preparatory study on the effects of the Directive 2014/55/EU on electronic invoicing in public procurement, Publications Office of the European Union, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2873/27631.
[27] https://www.corrierecomunicazioni.it/digital-economy/polimi-da-fattura-elettronica-risparmi-per-3-miliardi/.
[28] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/81/EK (2009. gada 13. jūlijs), ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK.
Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (Dokuments attiecas uz EEZ).
Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK.
Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK.
[29] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (pārstrādāta redakcija) (OV L 48, 23.2.2011., 1.–10. lpp.).
[30] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0533(01).
[31] https://ec.europa.eu/isa2/eif_en/.
[32] https://joinup.ec.europa.eu/collection/digital-building-blocks/solution/edelivery/about.

darbība attiecībā uz e-rēķinu sekmēšanu pasaules mērogā un ES modeļa veicināšanu.

Attiecībā uz iekšējo saskaņotību jāatzīst, ka direktīva saskan ar turpmāko darbu Eiropas e-rēķinu standarta kontekstā, jo ir izpildītas visas direktīvas prasības. Pirmkārt, direktīvā tika pausts aicinājums izveidot Eiropas standartu elektroniskā rēķina pamatelementu semantiskajam datu modelim un tika dots obligāti iekļaujamo elementu saraksts. Otrkārt, tika noteikts konkrēts skaits sintakšu, un *CEN* identificēja tikai divas sintakses, kas tika publicētas 2017. gadā kopā ar minēto standartu. Turklāt, lai nodrošinātu turpmāku sadarbspēju, kopā ar Eiropas standartu tika izstrādātas nesaistošas pamatnostādnes par sagatavoto e-rēķinu nosūtīšanu. Šīs prasības ir veiksmīgi atspoguļotas *CEN* nodevumos, apstiprinot saskaņotību starp tiesību aktu mērķiem un standarta izstrādi. Turklāt tiek nodrošināta arī saskaņotība ar standartizāciju, ko *CEN TC434* veic attiecībā uz e-saņemšanu. Attiecībā uz Eiropas daudzpusēju ieinteresēto personu foruma par e-rēķinu sagatavošanu (*EMSFEI*) izveidi un darbu ar mērķi atbalstīt ES politisko darbību e-rēķinu jomā laikposmā no 2014. gada līdz 2020. gadam visi *EMSFEI* nodevumi papildināja un atbalstīja Eiropas standarta īstenošanu, risinot iespējamās sadarbspējas problēmas.

Attiecībā uz ārējo saskaņotību jāatzīst, ka direktīva ir pienācīgi saskaņota ar dažādām ES politikas jomām, kas veicina publiskā iepirkuma digitalizāciju un ar to saistītās darbības. Direktīva ir saskaņota ar 2014. gada publiskā iepirkuma direktīvām, kas ietvertas tiesību aktu kopumā ar mērķi saskaņoti sasniegt kopīgu mērķi – valsts pārvaldes digitalizāciju, un arī ar publiskā iepirkuma standartizācijas mērķiem.

Attiecībā uz e-rēķinu nozīmi pastāv cieša saikne starp direktīvu un Komisijas 2022. gada tiesību aktu priekšlikumiem par PVN digitālajā laikmetā (*ViDA*)[33]. Priekšlikumu mērķis ir modernizēt ES PVN sistēmu, risinot ar platformu ekonomiku saistītās problēmas un ieviešot vienotu PVN reģistrāciju, lai novērstu vairākkārtēju reģistrāciju Eiropas Savienībā. Turklāt ar tiem tiks ieviesta ES pārrobežu darījumu PVN ziņošanas sistēma, kuras pamatā būs e-rēķinu sagatavošana un Eiropas e-rēķinu standarts, vienlaikus nosakot, ka arī dalībvalstīm, kas vēlas ieviest PVN ziņošanas sistēmu iekšzemes darījumiem, tā ir jābalsta uz e-rēķinu sagatavošanu. Priekšlikumā paredzēts, ka līdz 2028. gada janvārim e-rēķinu sagatavošana kļūs par standarta rēķinu izrakstīšanas metodi.

Direktīvas un *ViDA* saskaņotību nodrošina pašreizējie tiesību aktu priekšlikumu projekti, kas tomēr ir atkarīgi no izmaiņām ieviešanas procesā. *ViDA* priekšlikumos ir sniegta iespēja nodrošināt saskaņotību ar ES elektronisko rēķinu definīciju PVN tiesību aktos un direktīvā. *ViDA* jaunā elektronisko rēķinu definīcija atbilst direktīvā iekļautajai definīcijai. Šī saskaņošana nodrošina dažādu ES politikas jomu saskaņotību un atvieglo e-rēķinu iniciatīvu raitu īstenošanu ES.

Turklāt direktīvā īpaša uzmanība ir pievērsta *B2G* jomas e-rēķinu sagatavošanai un tā pašlaik galvenokārt ir saskaņota ar *ViDA* priekšlikumiem, kas vērsti uz *B2B* jomas e-rēķinu sagatavošanu. Visbeidzot, *ViDA* priekšlikumi papildina direktīvu par e-rēķinu sagatavošanu, sevišķi attiecībā uz saskaņotības un sadarbspējas nodrošināšanu pārrobežu e-rēķinu sagatavošanai *B2G* un *B2B* darījumos, ļaujot samazināt administratīvo slogu un veicinot konverģenci virzībā uz Eiropas e-rēķinu standarta izmantošanu, kā uzsvērts arī 2023. gada IKT standartizācijas mainīgajā plānā[34].

E-rēķinu ieviešana un direktīvas īstenošana saskan ar noteikumiem pārskatītajā Maksājumu

[33] COM/2022/701 final, Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK attiecībā uz PVN noteikumiem digitālajā laikmetā, 8.12.2022.; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2022%3A701%3AFIN.
[34] e-Invoicing (RP2023) | *Joinup* (europa.eu).

kavējumu direktīvā un 2023. gada priekšlikumā regulai, ar ko atceļ pašreizējo Maksājumu kavējumu direktīvu, jo tādējādi tiek automatizēts e-rēķinu apstiprināšanas process, racionalizētas maksājumu procedūras un nodrošināti savlaicīgi maksājumi.

Attiecībā uz Eiropas sadarbspējas satvaru (*EIF*) jāatzīst, ka direktīvā par e-rēķinu sagatavošanu sadarbspējas jautājums ir iedarbīgi risināts gan semantiskā, gan sintakses līmenī, kā noteikts *EIF*. Tomēr tajā nav aplūkoti visi četri sadarbspējas līmeņi, ieskaitot nosūtīšanu un pārvaldību, un tas būtu vēl vairāk veicinājis sadarbspēju.

Paralēli un saskaņā ar e-rēķinu pamatelementu pakalpojumu paketi EISI ietvaros tika izstrādāts *EDelivery* pamatelements. Ar e-rēķinu pamatelementu tika nodrošināti būtiski rīki, ar kuriem sekmēt un apstiprināt Eiropas e-rēķinu standarta atbilstīgu īstenošanu IT sistēmās un pakalpojumos, savukārt ar *eDelivery* pamatelementu tika nodrošinātas tehniskās specifikācijas un standarti, instalējama programmatūra un palīgpakalpojumi ar mērķi izveidot mezglu tīklu e-rēķinu apmaiņai un drošai digitālo datu apmaiņai. Dažos e-rēķinu risinājumos *eDelivery* tika izmantots kā pārraides metode.

Turklāt Komisijas un tās starptautisko partneru pašlaik īstenotie pasākumi saskan ar direktīvu gan oficiālo sarunu, gan divpusējo dialogu ietvaros. ES modelis *PINT* (balstīts uz *Peppol*) ir pieņemts vairākās valstīs ārpus ES, to vidū Austrālijā, Japānā, Jaunzēlandē, Malaizijā un Singapūrā. Attiecībā uz ASV jāatzīst, ka ES un ASV e-rēķinu apmaiņas sistēmas lielā mērā ir saderīgas. ASV e-rēķinu profili apzināti tika veidoti pēc Eiropas standarta, lai nodrošinātu augstu saskaņotības pakāpi, tādējādi atbalstot sadarbspēju un vienlaikus izpildot ASV uzņēmējdarbības tirgus prasības. Līdzīgi 2023. gada jūlijā Taivana un ES sāka regulatīvo dialogu par e-rēķinu sagatavošanu.

Visbeidzot, direktīva, atbalstot Komisijas finansēto Eiropas e-rēķinu standarta izstrādi un uzturēšanu, ir saskaņā ar vispārējo Eiropas standartizācijas politiku.

Attiecībā uz ES pievienoto vērtību ES dalībvalstu vidū valda plaša vienprātība par to, ka direktīva kopš tās pieņemšanas 2014. gadā ir uzlabojusi iekšējā tirgus darbību.

No valstu iestāžu viedokļa galvenais ES ieguldījums ir šķēršļu mazināšana pārrobežu publiskā iepirkuma procedūrās, ierobežojot dažādu valstu e-rēķinu standartu rašanos. Direktīvā noteikts, ka valsts pārvaldes iestādēm Eiropas Savienībā ir jāsaņem un jāapstrādā e-rēķini, kas izdoti saskaņā ar līgumiem, uz kuriem attiecas ES publiskā iepirkuma direktīvas, ja tie atbilst Eiropas e-rēķinu standartam. Uz šo direktīvu balstītā rīcība ir ne tikai novērsusi iekšējā tirgus sadrumstalotību, bet arī veicinājusi ES mēroga e-rēķinu sadarbspēju.

Direktīva ir ne tikai tieši ietekmējusi publiskā iepirkuma jomu, bet tai ir bijusi arī izšķiroša nozīme, veicinot e-rēķinu risinājumu un struktūru turpmāku saskaņošanu *B2B* kontekstā. Izveidojot vienotu pamatu e-rēķinu standartiem un praksei ES, ar direktīvu ir veicināta attīstība *B2B* jomā, kurā ES standarts tiks atkārtoti izmantots saskaņā ar *ViDA* priekšlikumiem. Šajā nolūkā Eiropas e-rēķinu standarts attīstīsies, lai aptvertu visus izmantošanas gadījumus un apmierinātu konkrētu nozaru vajadzības. *CEN* tehniskā komiteja (*TC434*) atbild par to, lai līdz 2024. gada beigām Eiropas standarts atbilstu paredzētajam mērķim.

Visbeidzot, tiek uzskatīts, ka direktīva ir radījusi starptautisku pievienoto vērtību, veicinot vispārēju sadarbspēju. Par piemēru kalpo *Peppol* sadarbspējas satvara pieņemšana ārpus ES, arī tādās valstīs kā Austrālija, Japāna, Jaunzēlande, Malaizija un Singapūra, un tas vēl vairāk palielina šīs direktīvas pozitīvo ietekmi.

SECINĀJUMI

Saskaņā ar direktīvu ir gūti ievērojami panākumi tādu iekšējā tirgus šķēršļu un tirdzniecības šķēršļu likvidēšanā, kas izriet no atšķirīgiem valstu e-rēķinu noteikumiem un standartiem.

Šā iemesla dēļ direktīvas ietekme tika novērtēta kā pozitīva, ņemot vērā tās ietekmi uz pārrobežu sadarbspēju un e-rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās. Direktīvas galvenā paredzamā ietekme – ietekme uz sadarbspēju – tika palielināta, jo visiem publiskā iepirkuma veicējiem ir jāpieņem tāda e-rēķinu sagatavošana, kas atbilst Eiropas e-rēķinu standartam. Tas savukārt sekmēja otro paredzamo ietekmi, proti, e-rēķinu plašāku izmantošanu.

Ar ES iesaisti e-rēķinu ieviešanā publiskā iepirkuma procedūrās tika atbalstīta tehnisko prasību un standartu saskaņošana un sadarbspēja, novēršot turpmāku sadrumstalotību iekšējā tirgū. Sadarbspēja ir panākta semantiskā un sintakses līmenī, izveidojot Eiropas e-rēķinu standartu. Tomēr direktīvas īstenošana dalībvalstīs liecināja, ka sadarbspējas jautājuma risināšana nosūtīšanas līmenī ir kritiski svarīgs pilnīgas sadarbspējas elements.

E-rēķinu izmantošanas pieaugums Eiropā bija otrais paredzamais direktīvas ietekmes veids. Bija sagaidāms, ka Eiropas standarta pieejamība un publiskajām iestādēm noteiktais pienākums pieņemt atbilstīgus e-rēķinus ievērojami palielinās e-rēķinu ieviešanu, kas tomēr atkarīga no uzņēmējdarbības jomā pieņemtiem lēmumiem. Attiecībā uz publisko iepirkumu konstatējumi liecina, ka 100 % e-rēķinu ieviešana ir (vai var tikt) panākta tikai dalībvalstīs, kuras saviem piegādātājiem ir noteikušas pienākumu ieviest *B2G* jomas e-rēķinu sagatavošanu, vai digitāli attīstītās dalībvalstīs. E-rēķinu ieviešanas līmenis kopumā ir palielinājies, bet tie vēl netiek izmantoti lielākajā daļā darījumu.

Kopumā Direktīva par e-rēķinu sagatavošanu ir sniegusi ievērojamu vērtību ES līmenī, bet problēmas joprojām pastāv. Tādēļ ir vajadzīgi turpmāki centieni veicināt e-rēķinu ieviešanu ES un sadarbspēju.